

Ik zelf niet, daar ik al de ideeën erin van Ds H., over notentype, triolen, syncopen, tempo etc. nog nimmer te voren onder de oogen had gehad; van het bestaan dier dingen nog niet het geringste vermoeden had.

Maar niet alleen ik en ieder, óók Ds H. kon op geen stukken na bevroeden, wáartoe al zijn pro's zouden leiden om mijn contra's, de een na de ander, in de Reformatie-artikelen te voorschijn te roepen.

Waar, in particulier geschrift of in drukinkt uitgegeven, was iets naar buiten gelekt, dat mijn gedachten als algemeen bekend had kunnen doen veronderstellen?

Maar nog een graadje erger maakt Ds H. het, als hij vervolgt: „Het zal ook aan de allereenvoudigsten duidelijk zijn, dat ik in kerkelijk Nederland het onderhavige werk — „het onderhavige werk“ d.i. dus: „het Boek der Psalmen“! — niet ter perse had mogen leggen zonder het oordeel „van Jan Zwart te kennen“.

Maar eilieve! hoe heb ik het nu met Ds Hasper? Waarom noodzaakt hij mij hier publiek aan „de allereenvoudigsten“ niet alleen, maar ook aan den „meest intellectueelen“ lezer van „De Reformatie“ te verklaren, dat Ds H. met geen woord of schrijven, notenproef of wat ook, mij ook maar één titel of jota van zijn nieuwe psalmzang-wetten heeft voorgehouden of aangekondigd?

Waarom verplicht hij mij hier met den grootsten nadruk, ieder die dit leest te verzekeren, dat hij de waarheid geweld aandoet door te vertellen, dat ik één oogenblik de hooge, uitzonderlijke keurmeester ben geweest zonder wiens oordeel hij zijn boek der psalmen „niet ter perse had mogen leggen“!

Waarom zet Ds H. mij tot nóg feller tegenspraak aan, als hij voortgaat met: „Ik heb hem daarom reeds een achttal jaren geleden te Zaandam bezocht en hij heeft over de Psalmmelodieën te „mijnen huize geconferceerd met César Hinderdael“?

Jal wel is Ds H. eens ten mijnen geweest in Zaandam en ik bij hem in Den Haag.

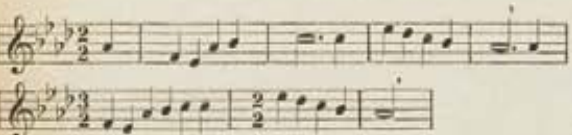
Wat Zaandam betreft: — 't was dien avond in het begin van September 1932, 'k zal hem en ook waarschijnlijk Ds Hasper niet licht vergeten, dat, terwijl wij in de voorkamer druk bezig waren met Ds Haspers drukproeven van zijn toen nog niet uitgekomen „Gezangen“ nevens de Psalmen in gebruik bij de Gereformeerde Kerken in Nederland (in Hersteld Verband) (1933) door te worstelen, „men“ in de achterkamer bezig was een zeker Radio-Organ in gebruik te nemen.

En wat dat bezoek van mij aan Den Haag aangaat, eenige dagen later in den middag van den 15den in diezelfde maand Sept. 1932: óók daarvan zal Ds H. zich wel herinneren hoe ik hem, nadat wij met elkander geconferceerd hadden, toen hij mij naar de tram bracht, dróng, smeekte, toch vooral, zonder ook maar in het minst mijzelf in te willen schakelen, naar andere leidlieden om te zien bij zijn mooie werk, wilde niet zoo aanstonds vanwege de kort- en bijziendheid der tegenwoordigen, hij, Ds H. en ook zij in de gracht terecht komen.

Dat was alles niet „reeds een achttal jaren geleden“, maar nu pas zoo ongeveer een vier en een half jaar terug, en ging zoo als ik reeds liet doorschemeren niet over Psalmen, maar over Gezangen! nog heel en al over de Gezangen waaraan Ds H. bezig was, ze in druk te doen uitgaan voor zijn in Hersteld Verband levende Gemeenten en zoo ieder gevoegelijk begrijpen kan, op geen voeten en vamen nog de Psalmmelodieën anno 1936, sedert anderhalve maand door mij onder de loupe genomen, hier in „De Reformatie“.

Ik zal wel niet voor Ds H. óp hoeven te halen, hoe ik toen al mijn kruit, ik mag wel zeggen verschoten heb helaas, tegen zijn en zijner raadgever vreemdsoortig opgestelde maatcijfers, ongewettigde melodie-veranderingen, onderling van elkaar afwijkende zangwijzen, verkeerd aangebrachte woord- en toonaccenten, ónzingbare en heelemaal niet in volkston gestelde melodieën, die nog altijd zonder blikken of blozen overgedeld staan in zijn „Geestelijke Liederen“ („eersten Kerstdag van het jaar onzes Heeren 1934“).

Natuurlijk kwamen wij daar ook een enkele psalmmelodie tegen, in totaal geloof ik goedgeteld een 15-tal, waarvan ik nog de satisfactie óver heb uit dien tijd, dat van wat toen reeds Ds H. aan psalmrenovaties in zich rondroeg, al waren die in de verste verte nog niet die van tegenwoordig, dat ik hem in zooverre heb kunnen bekeeren, af te zien van een stel eigen-gemaakte en zelf-verzonnen soorten van nieuwe rhythmiek, waarvan er nog één staat in de „Gezangen“ onder no. 8, maar wijselijk bij nader inzien weer geëclipseerd uit de „Geestelijke Liederen“ nr. 3, n.l. Ps. 118 aldus:

Maar bijvoorbeeld, hem en zijn raadlieden het ongerijmd te laten voelen van het hybridisch

maatgeboddel als in Ps. 140, het mocht mij niet gelukken (7/4, 6/4, 4/4, 2/4!)

Ik breng dat allemaal nog eens zoo uitdrukkelijk en zoo gedetailleerd mogelijk naar voren om goed te laten zien, dat wat vier en een half jaar geleden plaats vond, nog niets te maken had met wat Ds H. doet voorkomen en thans aan de orde is. 't Ging in 1932 over héél andere dingen, in hoofdzaak over wat ik opmerkte en zoover het dan nog „Psalmen“ betrof, over om 't maar eens duidelijk te zeggen, over Ds H.'s oude plunje in deze materie. Want van het nieuwe pakje, waarin later, pas in 1936 Ds H. zich den volke, en dus ook mij, zou vertoonen, kon nog niemand te voren snit of coupe vermoeden, nóg minder naar welke mode het zou worden gemaakt.

Ik weet dan ook geen woorden te vinden, hóe te verklaren Ds H.'s: „De uitgave van de eenstemmige en van de vierstemmige Psalmbewerking op de oorspronkelijke melodieën is „van zijn standpunt de weerlegging“.

Nóg minder: „Het zal niet noodig zijn, later „de artikelen van den Heer Zwart te beantwoorden, daar mijne „Bijlage“ d.d. Pinksteren 1936, „voldoende toont dat ik mij van de opvattingen „van den Heer Zwart ter dege rekenschap heb „gegeven“.

„Standpunt“? Nam ik dat in?

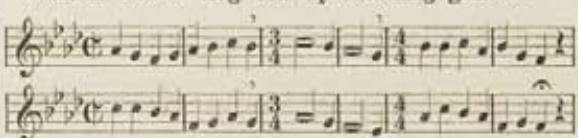
„Opvattingen“? Hield ik die er op na?

Wist Ds Hasper daar op Pinksteren 1936 iets van? Ik had toch immers Ds H. in 1932 verlaten terwijl hij nog op zijn oude „standpunt“ stond en verkeerde in zijn eerste „opvattingen“, door hem zelfs nog gehandhaafd in zijn „Geestelijke Liederen“ Kerstmis 1934; waarin al zijn psalmen nog verkeeren in het schrift der halve- en kwartnoten en niet der „gepavoiseerde“ (zooals ik ze noemde) van kwarten en achtsten, die ik pas onder de oogen kreeg begin Februari 1937;

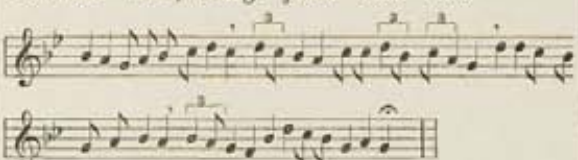
waarin geen Triool nog te bekennen is, en alles recht toe recht aan gaat;

waarin zoo ook, geen Syncope zich nog had aangediend, geen enkel tempo- of voordrachtbegrip zich had aangekondigd;

waarin Ps. 38 nog een opteekening genoot:

waarin nog geen schijn of schaduw viel op te merken van eveneens Ps. 38 uit „Het Boek der Psalmen“ 1936, eenige jaren later dus:

Wat moet ik daarom zeggen van Ds H.'s „WEERLEGGING“, door middel zijner één- en vierstemmige Psalmbewerkingen tegen MIJN STANDPUNT?

Wat van de „BIJLAGE“ als rekenschapgeving tegen MIJN OPVATTINGEN?

Een volgenden keer het antwoord!

JAN ZWART.

Dr A. Kuyper's oordeel over „de Nederlandsche Hervormde Kerk“.

I.

Er is in onze kerkelijke pers een discussie aan den gang over de vraag of de Hervormde Kerk een „valsche kerk“ moest worden genoemd in den zin van onze belijdenis. Er werd daarbij herinnerd aan het feit, dat deze betiteling voorkwam in de acte van Afscheiding en ook in het schrijven van den Kerkeraad der Hervormde Kerk van Voorthuizen aan de Algemeene Synode der Ned. Herv. Kerk d.d. 4 Febr. 1886. Wij vinden in dien brief de volgende passage, waaraan Dr Kuyper zijn fiat gaf:

„De Kerkeraad van Voorthuizen verklaart hiermede u niet langer als Bestuur over de kerk van Voorthuizen te erkennen, daar hij in uw college belichaamd vindt de „Valsche Kerk“, waarvan de kenmerken in het slot van Art. 29 der Ned. Ger. Geloofsbelijdenis worden genoemd, van welke valsche Kerk het ambt der geloovigen is zich af te scheiden.“ (Zie Heraut No. 426, 21 Febr. 1886.)

Hier is dus een officieele kerkelijke verklaring. Het zal ongetwijfeld velen interesseeren hoe Dr

1) Dit artikel moest wegens plaatsgebrek enkele weken overstaan.

Kuyper in den grooten tijd der Doleantie over deze betiteling dacht. Een bad in de historie is ook in dezen een goed ding voor al te gemakkelijk oordeelende menschen.

Ik zal de citaten wat uitvoerig weergeven en ook uit verschillende jaren aanhalen. Reken men niet met Dr Kuyper dan is het vonnis — terecht —: de man rekent niet met de historie. Geef men nauwkeurig citaten, met precies aangave van de historische entourage, dan is tegenwoordig het vonnis: citatenspel. Daarom in vredesnaam maar zeer uitvoerig.

'k Geef eerst een woord van Dr Kuyper uit het najaar van 1888. Dr Kuyper was toen in een polemieke gewikkeld met Ds Gravemeyer, de bekende schrijver van een populaire Gereformeerde Geloofsleer. Ds Gravemeyer had Calvijn in het geweer geroepen tegen de Doleantie. De Doleantie zou ingaan tegen Calvijn's kerkbeschouwing en vallen onder het oordeel dat Calvijn over het Labadisme uitspreekt. (Dr Kuyper gebruikt dit in dit verband wel wat al te premature woord zelf.) Uitvoerig beantwoordt Dr Kuyper zijn „geachte broeder, de oude predikant Gravemeyer“. Zie „Heraut“ nr 566, 28 Oct. 1888 e.v.

In die polemieke citeert Kuyper Calvijn en wel deze woorden uit de Institutie IV, II, 1:

„Zoo de ware kerk een pilaar en eene vastigheid der waarheid is, is het zeker, dat er geene kerk is, waar leugen en valsheid zich van het bewind hebben meester gemaakt“.

En na dit citaat te hebben aangehaald vraagt Dr Kuyper („Heraut“ nr 568):

„Is het nu een feit of verzinsel, dat in het Synodaal Genootschap leugen en valsheid zich van het bewind hebben meester gemaakt?“

„Durf, kan, zal Ds Gravemeyer ontkennen, dat het Synodaal bewind van dit Genootschap, dat nu zeventig jaren lang steeds de waarheid gekrenkt, de leugen beschermd heeft, en loochenaren van de Godheid des Verlossers, van de Verzoening door Zijn bloed, van Zijn Verrijzenis en Zitten van Gods rechterhand, in zijn vergaderingen liet voorzitten, beantwoordt aan Calvijn's zeggen: „dat leugen en valsheid zich van het bewind in dit Genootschap hebben meester gemaakt?“

„En is dit zoo, kan het dan ook maar één oogenblik twijfelachtig zijn, of Gods kinderen hebben dit Genootschap zeer beslist, en zonder eenige verbloeiing als valsche kerk te verwerpen?“

Volgens Dr Kuyper spreekt Calvijn in zijn „Institutie“ (IV, 1, 9) uit, dat men in zijn oordeel over de ware en valsche kerk voorzichtig en onderscheidenlijk te werk zal gaan, en afzonderlijk oordeelen zal over een plaatselijke kerk en zekere verzameling van kerken die zich als een geheel aandient. (Of deze meening van Kuyper omtrent Calvijn's bedoeling in deze juist is, laten we buiten bespreking). En dan z.i. Calvijn volgend schrijft Dr Kuyper:

„Omdat het complex van kerken, dat men ten onzent de Ned. Herv. Kerk noemt, een valsche kerk is, daaruit volgt nog eenszins, dat ook alle particuliere kerken, die onder haar begrepen waren, elk voor zich reeds valsche kerken waren.“

Van die „particuliere kerken“ schrijft Dr Kuyper dan vervolgens dit:

„Wat men ook tegenbazele, zoodra uitgemaakt is, dat in een particuliere kerk de merkteekenen van Woord en Sacrament ontbreken, is deze geen kerk Christi meer. Dat er toch in te zien, omdat er nog gedoopten zijn, en omdat de kandelaar er weer kan worden opgericht, is een naturalistische en in den grond pantheïstische beschouwing, die ernstig moet bestreden worden.“

Van zulke „verborgen kenmerken“ moet Dr Kuyper dus niets hebben, zijn vonnis daarover is wel heel vernietigend.

Uitvoerig werkt Dr Kuyper de onderscheiding van „particuliere kerk“ en „complex van kerken“ in verband met de onderscheiding van ware en valsche kerk uit en als men dan het op de Hervormde Kerk als geheel „dan kon er geen oogenblik quaestie van zijn, of, naar Calvijn's oordeel, is deze Genootschapskerk in den volsten en sterksten zin des woords eene valsche kerk“.

Aan beide, en bij de particuliere kerken en bij het complex van kerken moet nu de maatstaf afzonderlijk worden aangelegd en bij beide dezelfde maatstaf.

Dr Kuyper komt dan tot de volgende conclusie:

„En op dien grond nu oordeelen de kerken in doleantie. (Let wel, wat Dr Kuyper laat volgen, is z.i. het oordeel der doleerende kerken).“

1o. dat onderscheidenlijk moet geoordeeld over het Synodaal Genootschap als complex, en over particuliere kerken in al onze steden en dorpen;

2o. dat in elke particuliere kerk afzonderlijk moet nagegaan of de prediking er zuiver en de Sacramentsbediening er ongeschonden is; en dat die particuliere kerken, waar in de prediking de leugen de waarheid verdrong en het Sacrament in een ceremonie ontastte, als valsche kerken te verwerpen en te verlaten zijn; maar omgekeerd, die kerken, die nog zuivere prediking en goede Sacramentsbediening hebben, als kerken zijn te eeren;

3o. dat in het Synodaal bewind derwijs de leugen en de valsheid is ingedragen, dat het de zuivere prediking des Woords niet eert noch ook aan de zuivere bediening der Sacramenten de hand houdt;

maar integre heiliging i voor zoove kerk is te

4o. dat de particuliere nog als van hierdoor n gruwel, en nog goede worden;

en 5o. d. of kerkeraa te maken, in gehoora spannen or giftigen in onttrekken. Besturen, p missen, p is, om ee richten.“

Wij neme uit later ti typeering v niet ten ha een discuss „Separat

„Gaan v gemakshal stelling, de kerk“ is i king die v kerk“ nog heeft dan veelre als peld.“

Deze typ hebben. In er uitvoer

„We bli Herauten van v als principieel nader inzi naam hier

Daartoe pieel vers kerk, ee Drie nam eerst toep

In de t twee r l (Matth. 24 tussen 1

Is nu ee tegen-C bezigen: Anti-C Natuurl Een Pae de profetie schelijk o ware.

Dit is c heeft, buit Messias op ten Christ

De An 1 Joh. 2: geleefd he het denkb

beiden, de De Vals Jezus was

De Teg zijn. Een Christus c

Hierbij tus gekom sich toot schijn sle vinden.

Deze dr den: 1e. c de anti-C Christus

noot schri komt niet phum, C

En pas men dus kerk en d

Hoe Dr we in een II.

Onder de Maart 1937:

In Berli toor“, dat gelukkig heeft gele den beke

zegt — r Onlangs dat het g te waarse